

Bernard Berelson — Gary A. Steiner: Human Behavior. An Inventory of Scientific Findings Harcourt, Brace & World, Inc., New York/ Burlingame, 1964. Stran 667. Bibliografický a věcný rejstřík.

Kniha obsahuje přes tisíc výsledků vědeckého studia lidského chování. Tyto výsledky podávají výstižný a celkový přehled o předmětu behaviorálních věd (tj. psychologie, sociologie, antropologie a dalších), o způsobu, jakým je tento předmět studován, a o druhu získaných poznatků.

Autoři se zabývají nejprve jedincem, a to možnostmi, hranicemi a procesy, na kterých spočívá lidské chování. Většina uvedených pouček charakterizuje podle autorů lidské chování per se, tedy v jakékoli formě a kdekoli, nikoli pouze chování určité skupiny nebo dokonce určité společnosti. Zahrnují sem vývoj chování (jeho biologické pozadí, růst, socializaci a vývoj osobnosti), vnímání, učení, myšlení a motivaci (fyzilogické a sekundární motivy, typologii osobnosti, frustraci a konflikt, nevědomé motivy atd.).

Po kapitole o rodině (kde se probírají vedle jiného otázky sexuálního chování, dvoreň, manželství a rozvodu) a po kapitole o malých skupinách se probírají otázky organizací, institucí, společenské stratifikace, etnických vztahů, masové komunikace, názorů, attitud a věr, společnosti a kultury.

Každá kapitola je rozdělena do dvou částí. V první části jsou uvedeny definice probíraných pojmů. V druhé části jsou uvedeny „nálezy“, tj. důležité a verifikované generalizace o chování lidských bytostí.

Autoři podávají fakta o lidském chování, nevěnují se však teorii a metodologii behaviorálních věd. A právě tyto otázky by byly důležité vzhledem k postavení, které tyto vědy zaujímají ve Spojených státech.

V knize je uvedeno množství diagramů a kvantitativních výsledků — behaviorální vědy zdůrazňují kvantitativní přístup. Předložená fakta jsou bohatě dokumentována.

Je škoda, že autoři nevěnovali více pozornosti vzájemnému působení mezi jednotlivými faktory, např. mezi jednotlivými institucemi, společenskou strukturou a osobností, ideami a chováním.

J. L. P.

Volkov G.: Sociologija i tehnika in „Kommunist“ 1965, č. 17.

Posledních 100 let vývoje lidské společnosti charakterizuje autor tím, že dva základní směry lidské činnosti — výrobní práce a vě-

decká práce — se spojily v jediný přetvářející proud. Sociologické problémy techniky jsou dnes spjaty s problémy rozvoje vědy jakožto celostního systému. Moderní věda je v určitém smyslu potencionální technikou, technika pak zvěcněnou vědou. Autor velmi podnětně staví otázku o vnitřních hybných silách vývoje techniky, jež podle něho nelze najít mimo proces práce. Jde mu zejména o vzájemné působení přirozených a umělých orgánů lidské činnosti, které je podle jeho názoru založeno na principu funkční jednoty (relativní příbuznost mezi pracovními orgány člověka a technickými prostředky, které je „modelují“) a na principu doplňování (technika nekopíruje lidské pracovní orgány, ale doplňuje je, zesiluje jejich výrobní možnosti). Společnost zná tři základní historické způsoby spojení člověka a techniky: 1. ruční práce (člověk jako hlavní článek, specializace nástrojů, subjektivní typ vazby člověka a techniky); 2. práce na strojích (dělník jako součást dílčího stroje, mechanizace, objektivní typ vazby); 3. práce s automaty (člověk vedle technologického procesu, kybernetizace, svobodný typ vazby).

Vedle chemizace lze dnes hovořit též o biologizaci (technické využití biologických vlastností živé hmoty) a fyzikaci výroby, které se všichni uplatňují prostřednictvím automatizace.

D. S.

Hillmann G.: Bürokratisierung oder Belegschaftskooperation in: Atomzeitalter 1961, č. 1.

Studie začíná historickou analýzou utváření dvou systémů v kapitalistickém podniku: systému hierarchického a systému bezprostřední produkce. Tento klasický model se mění vlivem tendence ke kolektivnímu vedení ve velkopodnicích, rostoucího počtu úředníků, přírůstku nových dělnických skupin mimo bezprostřední produkci, spolupráce skupin a oddělení bez zásahu podnikové hierarchie atd. Autor hovoří o krizi hierarchie, která buď musí určité funkce (nákup, stanovení mezd, disciplinární moc atd.) předávat štábním útvarům anebo je sdílet s podnikovou radou. Síla dělníka za podmínek vyšší techniky spočívá v tom, že řada jeho funkcí nemůže být obsažena v příkazech a předpokládá vlastní rozhodování, znalosti, orientaci a iniciativu. Největší hrozbou pro výrobu a vedení představuje postoj, že bude dělat jen to, „co mu bude přikázáno“. Autor uvádí řadu hlasů proti liniovému systému podnikového řízení. Kritizuje dokument asociace